

DOSYA/GÖZLEM VE GÖRÜŞLER**SENDİKALAR
VE
MESLEK ÖRGÜTLERİ**

Şükran ÖZ*

MESLEK ÖRGÜTLERİ

Meslek örgütlerinin ortaya çıkışları toplumda sınıfsal ayrışmanın netleşmesi ile birlikte olmuştur. Feodal mülkiyetin çözülmeye başlamasıyla toprak mülkiyet yapısının değişmesi ve kapitalist üretim ilişkilerinin ortaya çıkması sürecinde kent topluluklarının oluşması ile meslek örgütlerinin doğuşu zamandadır.

Topraktan bağımsızlaşmış, yeni oluşmakta olan kentlere çıkan emekçi zanaatçılar hem burjuva – kentsoylu sınıfının ilk örneklerini oluşturmuş, hem de meslek örgütlerinin gerekli önkoşulunu yaratmışlardır.

Lonca tipi ilk meslek örgütlenmesi Fransa'da ortaya çıkmıştır. Bilinen en eski örneklerden biri XI.yüzyılda "Paris Mumcular Birliği"dir. Kentlerin gelişmesi ile lonca tipi meslek örgütleri yaygınlaşmış ve çeşitlenmişlerdir.

Lonca tipi örgütlenmeler zaman için sert ve kısıtlayıcı kurallar olan kastlaşmış yapılar haline dönüşmüş, gelişen burjuvaziye karşı direnmeye çalışan monarşinin loncaları kullanması, bu örgütlenmenin sonunu getirmiştir.

Meslek örgütlerinin tekrar etkin bir güç olması, iki büyük savaş ve Sovyet Devriminin ardından Avrupa'da "Sosyal Devlet" ve "Toplumsal Kalıtım" kavramlarının ortaya çıkmasına denk düşmüştür.

SENDİKALAR

İlk meslek örgütlerinin burjuva devriminin anayurdu olan Fransa'da ortaya çıkması ne kadar doğalsa, ilk sendikalar örgütlenmelerinin de sanayi devriminin anayurdu olan İngiltere'de ortaya çıkması o kadar doğaldır.

Sanayinin gelişimi ile büyük işlikler ve fabrikalarda bir araya gelen, ağır koşullarda ve çok az ücretle, hiçbir hakları olmadan çalışan işçiler ilk örgütlerini oluşturmaya başlamışlardır.

İlk kurulan sendikalar çeşitli biçimler ve isimler alarak gelişmiş, 1. ve ardından 2. Enternasyonal ile uluslararası sendikal hareket haline dönüşmüştür.

Özellikle Avrupa'da gelişen uluslararası sendikal hareket giderek etkisizleştirilen meslek örgütlerini de içine almış, kapitalizmin vahşi koşullarında bağımsız zanaatçılar kendilerine en yakın taraf olarak sendikal hareketi seçmişlerdir.

TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ

Meslek örgütlerinin ilk şekli olan Lonca tipi örgütlenmeler Türkiye'de de kurulmuş, ilk sendikal örgütlenmelerde "amele birlikleri" adıyla Osmanlının son döneminde sanayinin geliştiği kentlerde oluşmuştur.

Türkiye'de meslek örgütlerinin ayrışması demokrasi söylemlerinin yükseldiği 1950'li yıllara rastlamaktadır. Ancak bu dönemin şartlarında meslek örgütleri çok sıkı kanunlarla sınırlandırılmıştır. Bugün de sürdürülen sınırlamalara karşı meslek örgütlerinin mücadelesi sürmektedir. Aynı dönemde Türk – İş, 1970 yılında da DİSK kurulmuştur.

1961 Anayasası sendikal örgütlenmelere görece bir serbestlik sağlamış, kamuda çalışan memurlarda bu dönemde onlarca sendika kurmuştur. Sadece sağlık işkolunda 21 sendika kurulmuştur.

1971 askeri darbesi ile kapatılan memur sendikaları 1980'li yıllara kadar dernekler şeklinde örgütlenmelerini sürdürmüşler, TÖB-DER, TUS-DER bu dönemin önemli mesleki – sendikal örgütleri olmuşlardır.

* Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası Genel Sekreteri

12 Eylül 1980 darbesi sonrası dernek ve sendikaların yeniden hayat bulması uzun bir zaman almıştır.

Özellikle bu dönemde meslek örgütleri ve özelde TTB toplumsal mücadelede taraf olmuştur. Meslek örgütleri sendikal örgütsüzlük nedeni ile, sendikal mücadele alanına giren sorunlarda da müdahil olarak üyelerinin taleplerine sahip çıkma görevlerini yerine getirmeye çalışmışlardır. Meslek odalarının, kamu kurumu niteliği olmasına rağmen bu konuda müdahil olmalarına, üyelerinin büyük kısmının ekonomik koşullarının olumsuz değişimi de etken olmuştur.

GÜNÜMÜZDEKİ GELİŞMELER

Bugün, işçi sendikalarının dışında, kamuda çalışan ve 657 sayılı yasaya tabi olan emekçileri kapsayan farklı hizmet kollarına göre örgütlenmiş sendikalar da bulunmaktadır.

1989 yıllarında başlayan Kamu Emekçilerinin sendikalaşma çalışmaları sonucu onlarca sendika kurulmuş, 1995 yılında ise bu sendikalar konfederasyonlaşarak (KESK) "hak verilmez alınır" gerçeğini hayata geçirmişlerdir. Kamu emekçilerinin mücadelesine meslek örgütleri de önemli bir destek sunmuş, bir çok meslek örgütü üyesi kamu emekçisi bizzat bu mücadele içinde yer almış, önemli görevler üstlenmişlerdir.

Ülkemizde meslek örgütlerinin ve sendikaların örgütledikleri ortak bir kesim bulunmaktadır. Bu kesimin sorunları ve talepleri ortakır.

Meslek örgütleri heterojen yapıdadırlar. Örgütledikleri kesim açısından bakıldığında, o mesleğin mensubu olan tüm toplumsal katmanları kapsamaktadırlar. Çatısı altında örgütlenen tüm meslektaşlarını eşit düzeyde savunmak durumundadırlar.

Sendikalarda üyelerini eşit düzeyde savunmak durumundadır, ancak üyeleri farklı meslek ve hizmet gruplarından olan ama "işgücünü satan" emekçilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla "emek örgütü" tanımına sahiptir.

Ancak yaşanan bir gerçek; meslek örgütlerinin binlerce üyesi bugün "işgücünü satan" emekçiler olduğu gibi, binlercesi de "işgücünü satan" emekçilere dönüşmektedir. Ülkemizde yaşanan ekonomik – siyasi tüm olumsuzluklar büyük bir kısmını direk etkilemektedir.

Kendi işkolumuz (Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri) üzerinden değerlendirdiğimizde; TTB'nin meslek örgütü olarak kamuda çalışan hekimlerin çalışma koşulları, ücretleri, özlük hakları vb. konulardaki talepleri ile ya da sağlık hizmetinin sunumu ile ilgili konulardaki görüşleri ile sendikamız (SES) talepleri arasında bir fark bulunmamaktadır. Sendikamızın doğal olarak bu

konudaki tek farkı, talepleri belirlerken tüm sağlık ve sosyal hizmet emekçilerini kapsayacak şekilde ele almasıdır.

Sağlık hizmetlerinin sunumu ve tüm diğer alanlarda ciddi bir saldırı ile karşı karşıyayız. Bu durum bizleri daha çok birlikte tutum alma konusunda zorunlu kılmaktadır.

1989 yılından bugüne sürdürülen sendikal mücadele, 25 Haziran 2001 tarihinde TBMM'de kabul edilen ve 12 Temmuz 2002 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 4688 sayılı "Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu" ile yeni bir sürece girmiş bulunuyor. KESK ve bağlı sendikalar grevli – toplu sözleşmeli ve yasaksız bir örgütlenme içeren yasa talebine yönelik mücadelesini sürdürürken, toplu görüşme döneminde de talebine uygun içerikle hareket etme görevini de yerine getirecektir. Sendikamızda bu dönemde sağlık ve sosyal hizmet çalışanlarının özlük – ekonomik taleplerinin yanı sıra çalışma koşullarını ve sağlık sosyal hizmet sunumuna yönelik talepleri de gündeme getirme çalışması içerisindedir.

Alanımızdaki meslek örgütleri ile taleplerimizin ortaklaştırılmasının koşullarının mevcut olduğunu düşünüyorum. Yasada Toplu Görüşme biçiminde de belirlense, sendikaların muhatap olarak kabul edilmesi, ortaklaşmanın zorunlu bir görev olduğunu da göstermektedir.

Genç ama mücadele açısından önemli birikim ve deneyim toplayan sendikalarımızın işkollarına yönelik talepleri ve müdahaleleri noktasında, mücadele geleneği olan meslek odalarının alana yönelik birikimlerinden yararlanması ve karşılıklı işbirliği son derece önemlidir.

Emek örgütü olarak, hak almanın aracı olan sendikaların, işlevselleştirilmeye, özelleştirme – taşeronlaştırma, kamu kurumlarının tasfiyesi ve işten çıkarmalarla yok edilmeye çalışıldığı bir süreci yaşıyoruz. Bu durum meslek gruplarını ve kalifiye elemanları da işsizlikle yüz yüze bırakmaktadır.

Sağlık alanında hastayı müşteri, hastaneleri işletme durumuna getirme çalışmaları sürerken, sağlık çalışanlarının da iş güvencesi tehdit altındadır. Hastanelerde düşük ücretle ve iş güvencesinden yoksun çalışanların sayısı hızla artmaktadır.

Bu koşullarda daha çok yan yana olmaktan, taleplerimizi ve mücadelemizi birleştirmekten başka bir yol kalmamaktadır.

KAYNAKÇA

Pierre Brizon "Emeğin ve Emekçilerin Tarihi"

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi Sayı: 1-2-3